

Závazky ze smluv příkazního typu

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.
PrF MU, Brno

PŘÍKAZ

Pojem příkazu (mandátu)

Podstatné kusy obsahu:

- příkazník se zavazuje **obstarat záležitost** příkazce (§ 2430):
 - závazek k činnosti (2438 II – ale nejde jen o vznik práva na odměnu)
 - závazek k právnímu jednání
 - závazek k faktické činnosti
- příkaz může být úplatný i bezúplatný (§ 2438 I)
- *Jiné právní řády:*
 - *římské právo*
 - *OZO: smlouva zmocňovací (§ 1002 an. OZO), služební smlouva (srov. § 1151 an. OZO)*
 - *BGB: příkaz: bezúplatný; služební smlouva: úplatná*
- může být
 - **jednorázový** závazek (např. uzavření smlouvy) nebo
 - závazek **s trvalým či opětovným plněním** (např. správa domu)
- bezformální, konsensuální smlouva

- zvláštní typy příkazních smluv
 - v OZ upravené smlouvy příkazního typu
 - realitní zprostředkování
 - vztah k péči o zdraví
 - činnost advokáta
 - atd.

Vymezení vůči jiným institutům

- východiskem je základní pojmový znak příkazu => výkon činnosti příkazníka pro příkazce
- úplatný příkaz vs. dílo
 - směřuje smlouva k činnosti jako takové, nebo k výsledku této činnosti?
- úplatný příkaz vs. pracovní poměr
 - jde o „prostou“ práci pro jiného, nebo o závislou práci?
- bezúplatný příkaz vs. společenská služba
- subsidiární přiměřené použití pravidel o příkazu i na jiné smlouvy příkazního typu (§ 2444)
- mandatum X modus (vedlejší doložka)

Vztah příkazu a zástupčího oprávnění

- dohoda o zastoupení => uděluje zástupčí oprávnění (plná moc jako osvědčení o zástupčím oprávnění, § 441 I)
- existují příkazníci, kteří nejsou zástupci, a existují též zástupci, kterým nebyl udělen příkaz
- § 2439:
 - „Vyžaduje-li obstarání záležitosti, aby příkazník za příkazce právně jednal, vystaví příkazce příkazníkovi včas plnou moc.
 - Není-li plná moc ve smlouvě obsažena, nenahrazuje ji ujednané převzetí povinnosti příkazce jednat jménem příkazníka; to platí i v případě, že třetí osoba, se kterou příkazník právně jedná, o této povinnosti ví.“
 - *Příkaz X zástupčí oprávnění*

Základní povinnosti příkazníka

- plnit příkaz poctivě (§ 2432 odst. 1): platí již jako obecné pravidlo (§ 6); zde však **zdůrazněná fiduciární povaha příkazu**
- Standard péče: plnit příkaz pečlivě **podle svých schopností** (§ 2432 odst. 1)
 - V řadě případů zvláštní úprava: typicky požadavek **odborné péče** u profesionálů (tzv. lex artis); § 5 odst. 1 atd.
 - srov. § 16 an. z. č. 85/1996 Sb., o advokacii
 - srov. § 45 z. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách
 - § 4 odst. 5: Náležitou odbornou úrovní se rozumí poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti.

- **Jednání pro příkazce:** jednání v souladu s vůlí příkazce
 - **vázanost pokyny (§ 2432)**
 - možnost odchýlit se:
 - Je to nezbytné v zájmu příkazce a
 - nelze včas obdržet souhlas příkazce
- (počáteční) pokyny v příkazní smlouvě vs. dodatečné pokyny
- povinnost vyžádat si od příkazce pokyny, není-li zřejmý způsob, jakým má být příkaz proveden
- kdy se může od příkazu odchýlit? (§ 2432 I 2)
- zřejmě nesprávný pokyn (§ 2433)
 - Srov. § 2594 II, § 2595
- imperativní pokyn

- **Jednání na účet příkazce:**
 - **Jednání pro příkazce:** povinnost přenést užitek (§ 2432 II, § 2435)
 - Příkazník má právo na **náhradu nákladů** vynaložených při provádění příkazu (§ 2436)
 - Viz dále
- na žádost příkazce podávat zprávy o postupu plnění příkazu (§ 2435)
- speciální předsmlovná povinnost příkazníka – podnikatele (§ 2431)
 - není to domněnka ani fikce uzavření smlouvy!

Osobní provádění příkazu

- příkazník provede příkaz osobně (§ 2434)
 - příkazní smlouva je založena na důvěře v osobní poctivost a schopnosti příkazníka
- co zahrnuje osobní provedení příkazu?
 - veškeré podstatné činnosti, které jsou předmětem příkazu, vykoná přímo příkazník
- Náhradnictví X pomocník při plnění
 - Pomocník při plnění: § 1935 = § 2434 část 2. věty před středníkem
 - Náhradník (substitut): změna zavázaného subjektu: culpa in eligendo; § 2434 část 2. věty za středníkem
 - Musí být dovoleno
 - Musí být nutné

Užitek z provedeného příkazu

- příkazník přenechá příkazci veškerý užitek z obstarané záležitosti (§ 2432 odst. 2) + příkazník převede na příkazce užitek z prováděného příkazu (§ 2435)
- východisko => příkazník jedná na účet příkazce
- užitek, který příkazníkovi vznikl při provádění příkazu vs. užitek, který vznikl pouze při příležitosti provádění příkazu

Povinnosti příkazníka při zániku příkazu

- předložit vyúčtování (§ 2435)
- příkazník je povinen vrátit, co mu bylo svěřeno k provedení příkazu a co nespotřeboval

Základní povinnosti příkazce

- na žádost příkazníka složit **zálohu** k úhradě hotových výdajů (§ 2436)
- nahradit příkazníkovi **náklady** účelně vynaložené při provádění příkazu, byť se výsledek nedostavil (§ 2436)
 - příkazce nese náklady provádění příkazu
 - náklady X škoda (§ 2437)
- příkazník má právo na náhradu nákladů bez ohledu na to, zda má i právo na odměnu

Odměna příkazníka

- příkazní smlouva je **úplatná**, pokud
 - úplata byla sjednána,
 - úplata je obvyklá, zejména vzhledem k podnikání příkazníka (§ 2438 odst. 1)
- úplata může být sjednána v různých formách
- obvyklost (zejména s ohledem k podnikání příkazníka)

- příkazce poskytne odměnu, **i když výsledek nenastal**, ledaže (§ 2438 odst. 2)
 - byl nezdár způsoben tím, že příkazník porušil své povinnosti
 - splnění (? spíše: výsledek) zmaří náhoda, ke které dal příkazník podnět (???)

- Splnění příkazu X právo na odměnu: u některých zvláštních smluv příkazního typu je právo na odměnu (nikoli splnění příkazu) vázáno na dosažení výsledku

Náhrada škody příkazníkovi

- příkazce nahradí příkazníkovi škodu, která mu vznikla porušením povinnosti příkazcem (§ 2913)
- příkazce nahradí i škodu, která příkazníkovi vznikla v souvislosti s plněním příkazu (§ 2437 odst. 1)
 - *Damnum ex causa mandati*: ve škodě se projevuje běžné, typické riziko provedení příkazu

- bezúplatný příkaz => příkazce nahradí škodu, kterou příkazník utrpěl při plnění příkazu náhodou (§ 2437 odst. 2)
 - *Damnum ex occasione mandati*: jde o mimořádné (nikoli běžné) riziko provedení příkazu. Škoda je však v příčinné souvislosti s provedením příkazu
 - Náhoda
 - Omezení: výše obvyklé odměny
 - Odměna jako tzv. riziková prémie (kryje i mimořádné riziko provádění příkazu)

- *Melzer in: Eliáš, K. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář, II., § 729, s. 2160 an.*

Zánik příkazu

- splněním – provedení příkazu (§ 1908)
- uplynutí doby
- výpověď příkazníka (§ 2440): časové omezení
- smrt příkazníka, zánik příkazníka bez právního nástupce (§ 2441)
- odvolání příkazcem (§ 2443)
- smrt příkazce, zánik příkazce bez právního nástupce (§ 2441)
- při zániku příkazu odvoláním, výpovědí, anebo smrtí zařídí příkazník vše, co nesnese odkladu, dokud příkazce nebo jeho právní nástupce neprojeví jinou vůli (§ 2442)

- srov. analogická aplikace některých pravidel z úpravy smlouvy o dílo

ZPROSTŘEDKOVÁNÍ

Pojem zprostředkování

- bezformální, konsensuální smlouva
- zprostředkovatel (makléř) se zavazuje, že zájemci **zprostředkuje uzavření určité smlouvy s třetí osobou** (§ 2445 odst. 1)
- zprostředkování je **úplatné**
 - **Ale:** § 2449
- vyvratitelná právní domněnka, která určuje povahu uzavřené smlouvy (§ 2445 odst. 2)
- zákonodárce v některých případech reguluje postavení zprostředkovatele, někdy pojem zprostředkování používá s jiným obsahem (např. trh s finančními službami)

- **zvláštní úprava: realitní zprostředkování**
 - z. č. 39/2020 Sb., o realitním zprostředkování (ZRZ)
 - **smlouva o realitním zprostředkování:** podnikatel se zavazuje zprostředkovat uzavření smlouvy se zájemcem, která směřuje k uzavření realitní smlouvy, tj. smlouvy o nabytí 1. vlastnického práva k nemovité věci, nebo 2. práva, jež obsahuje nebo s nímž je spojeno oprávnění užívat nebo požívat nemovitou věc, byt nebo nebytový prostor, ledaže se jedná o ubytování.
 - Obsah: § 3, 10
 - Forma: § 9

Provize za zprostředkování

- splnění povinnosti zprostředkovatele X právo na provizi
- právo na provizi vzniká již uzavřením smlouvy o zprostředkování (§ 2245 odst. 1) ?
 - opačný názor => právo na provizi nevzniká již uzavřením smlouvy, ale až společně se splatností (§ 2247, § 2248)
- shoda zprostředkované smlouvy a smlouvy o zprostředkování
 - Pb: zprostředkování prodeje za nižší cenu
 - NS 23 Cdo 1544/2020: Jestliže by strany sjednaly, za jakou cenu má být uzavřena zprostředkovaná kupní smlouva a na které pozemky, a nedošlo-li by ve vazbě na snižování ceny a redukcí předmětu prodeje ke změně ujednání o tom, jaká smlouva má být zprostředkována, pak by ve světle ustálené rozhodovací praxe ke splnění závazku zprostředkovatele a ke vzniku nároku na zprostředkovatelskou provizi nedošlo.
 - Analogicky § 2459?

Předpoklady splatnosti provize

- Sjednání splatnosti provize je v dispozici smluvních stran
- Podpůrná pravidla
 - **Samo sjednání příležitosti**
 - Ex lege: má-li být zprostředkována smlouva s určitým obsahem (§ 2447 II)
 - **Uzavření zprostředkované smlouvy** (§ 2447 I): zásada
 - Souvislost s § 2452: nezpůsobilá třetí osoba
 - Zmaření ze strany zájemce (srov. § 2448 ?)
 - Realitní zprostředkování: § 19 ZRZ
 - **Splnění smluvní povinnosti ze strany třetí osoby** (§ 2448)
 - Zmaření ze strany zájemce
 - Časové hledisko: § 2454

Další práva a povinnosti stran

- předsmluvní informační povinnosti stran (§ 2446)
- náhrada nákladů zprostředkovatele (§ 2449)
 - Předpokládá se zahrnutí do provize
 - Zvláštní nárok proto jen v případě bezúplatného (?) zprostředkování
- povinnost zprostředkovatele jednat v zájmu zájemce
 - Poctivost, srov. úprava loajality (§ 2432)
 - Výběr osoby, se kterou má být uzavřena smlouva (§ 2452)

KOMISE

Pojem komise

- bezformální, konsensuální smlouva
- komisionář se zavazuje **obstarat pro komitenta na jeho účet vlastním jménem určitou záležitost** (§ 2455): právně jednat vlastním jménem na účet komitenta (§ 2456)
- nepřímé zastoupení a jeho racionalita
- komise je **úplatná**
- zvláštní typ příkazní smlouvy

Fáze komise

- 1. fáze => uzavření komisionářské smlouvy
- 2. fáze => uzavření prováděcí smlouvy
 - X samovstup komisionáře (viz dále)
- 3. fáze => vypořádání komisionáře a komitenta (např. převod nabytého majetku)
 - práva na základě prováděcí smlouvy nabývá komisionář => má povinnost je převést na komitenta (§ 2460 odst. 1) a provést vyúčtování

Zvláště k samovstupu komisionáře

- ve smyslu R 97/2008 (ten se však vztahoval k ObchZ)
- **Podstata:** Komisionář se zproští povinnosti obstarat prodej předmětu komise pro komitenta tím, že jej sám koupí.
- **Předpoklady:**
 - Za účinnosti ObchZ NS toto právo dovozoval z § 582 odst. 2 ObchZ (odpovídá § 2461 OZ).
 - OZ: analogicky § 1415 odst. 1?
- **Realizace:** Právo samovstupu realizuje komisionář tak, že odešle komitentovi zprávu o výsledku (§ 2461), ve které namísto označení třetí osoby, se kterou uzavřel smlouvu, výslovně uvede, že je sám stranou prováděcí smlouvy (případně bude tato skutečnost ze smlouvy zřejmá). Za okamžik uzavření prováděcí (zde kupní) smlouvy je potom nutno považovat doručení zprávy o výsledku komitentovi. Tím vznikne mezi stranami komisionářské smlouvy kupní smlouva.
- **Náležitosti realizační (zde kupní) smlouvy** uzavřené na základě jednostranného projevu vůle směřujícího k samovstupu komisionáře do práv z takové smlouvy musejí vyplýnout právě z obsahu zprávy o výsledku, jíž komisionář doručí komitentovi.

- Neoznačí-li komisionář ve zprávě o výsledku jako osobu, se kterou uzavřel prováděcí smlouvu, nikoho, uplatní se důsledky předvídané v § 2461. Komitent je podle tohoto ustanovení oprávněn vymáhat nárok na plnění závazku z prováděcí smlouvy na komisionáři. Využije-li tohoto práva, stává se komisionář stranou prováděcího obchodu vůči komitentovi. Nejpozději od tohoto okamžiku je právní vztah mezi komisionářem a komitentem nutno kvalifikovat rovněž jako samovstup. Na rozdíl od případu podle § 2461 však právní věda tento postup kvalifikuje jako **tzv. zákonný samovstup**.

Účinky nepřímého zastoupení

- Komisionář jedná vlastním jménem na účet komitenta
- Věc svěřená k prodeji zůstává ve vlastnictví komitenta: komisionář jedná jako nevlastník, avšak se souhlasem komitenta, a proto jako oprávněný
- Nabytá pohledávka komisionářem: hledí se na ni ve vztahu ke komitentovi (a jeho věřitelům) jako na pohledávku komitenta
- Věc nabytá komisionářem

Důsledky fiduciární povahy komise

- komisionář jedná na účet komitenta, v jeho zájmu => musí být vůči komitentovi loajální (§ 2460 odst. 1)
- zákoník proto stanoví komisionáři řadu povinností, které z loajality vyplývají
 - dodržovat pokyny komitenta (§ 2457)
 - Možnost komisionáře odchýlit se (jako u příkazu)
 - Možnost komitenta odmítnout účinky
 - vydat komitentovi prospěch z obchodu uzavřeného za výhodnějších podmínek než komitent určil (§ 2458)
 - nahradit rozdíl v ceně, prodal-li komisionář věc za nižší cenu, než určil komitent (§ 2459 odst. 1)
 - zaplatit rozdíl v ceně, koupil-li věc za vyšší cenu, než určil komitent, chce-li předejít odmítnutí ze strany komitenta (§ 2459 odst. 2)
 - povinnost použít pomocníka (§ 2462)

- Pokyn komitenta ohledně osoby, s níž měla být smlouva uzavřena:
 - poruší-li komisionář tento příkaz komitenta, ručí za splnění povinnosti osobou, se kterou smlouvu uzavřel (§ 2463)
 - ručí X odpovídá

Odměna komisionáře a náhrada nákladů

- výše odměny je záležitostí smluvních stran
- není-li výše odměny ujednána => komisionář má právo na odměnu přiměřenou vykonané činnosti a dosaženému výsledku (§ 2468)
- k zajištění práva na odměnu má komisionář zadržovací právo (§ 2465)
- vyvratitelná právní domněnka, že odměna zahrnuje i účelně vynaložené náklady (§ 2469 odst. 2)

Děkuji za pozornost